



Duurzaam inkopen en milieumanagementsystemen (ISO 14001)



Duurzaam inkopen en milieumanagementsystemen (ISO 14001)

Dit informatieblad is bedoeld voor inkoopafdelingen die duurzaam willen inkopen en willen weten wat een ISO 14001-certificaat van een leverancier daarbij kan betekenen.

De belasting van het milieu is één van de onderwerpen die bij duurzaam ondernemen aan de orde is. Een essentieel onderdeel omdat elke organisatie wel op enige manier het milieu belast. Dit kan zijn direct door de eigen activiteiten of indirect door bijvoorbeeld de activiteiten van leveranciers.

Dit informatieblad geeft antwoord op de vragen:

- Wat is een milieumanagementsysteem en voor wie is het bedoeld?
- Wat betekent certificatie voor een leverancier?
- Wat zegt een ISO 14001-certificaat over de duurzaamheid van een leverancier?
- Wat zegt een ISO 14001-certificaat over een product of dienst?
- Wanneer is het zinvol ISO 14001 als inkoop criterium op te nemen?
- Is een ISO 14001-certificaat een voorwaarde of een wens?
- Wat zijn aandachtspunten voor inkopers van overheidsorganisaties?
- Wat zijn aandachtspunten bij het beoordelen van een ISO 14001-certificaat?

Wat is een milieumanagementsysteem en voor wie is het bedoeld?

Een milieumanagementsysteem wordt gebruikt om de milieubelasting systematisch zichtbaar en beheersbaar te maken en daar waar mogelijk terug te brengen. Een objectieve buitenstaander (een certificatie instelling) kan het milieumanagementsysteem certificeren op basis van de ISO 14001-norm. Een milieumanagementsysteem bestaat uit organisatorische maatregelen die waarborgen dat een organisatie:

- Alle van toepassing zijnde milieuwet- en regelgeving kent, bijhoudt en naleeft.
- Weet op welke punten het milieu wordt belast (bijvoorbeeld in het productieproces of bij het gebruik van de gemaakte producten) en hoe deze belasting kan worden teruggebracht.
- Plannen maakt en uitvoert om de milieubelasting steeds verder terug te brengen.
- Zelf controleert of doelen worden gehaald en afspraken worden nagekomen en zonodig bijstuurt.
- De afspraken over milieueisen met bijvoorbeeld afnemers nakomt.

Elke organisatie kan een milieumanagementsysteem invoeren. Het systeem is aangepast aan de omvang en de milieubelasting. In Nederland hebben ruim 1300 organisaties (met in totaal meer dan 2.400 vestigingen) een gecertificeerd milieumanagementsysteem. Dit zijn zowel grote als kleine organisaties en zowel producerende als dienstverlenende organisaties.

Wat betekent certificatie voor een leverancier?

Certificatie betekent dat speciaal opgeleide auditors werkzaam voor een certificatie-instelling het milieumanagementsysteem jaarlijks beoordelen. Het gaat dan om zowel de opzet van het systeem als de werking ervan in de praktijk. Certificatie betekent dat de leverancier 'bij de les' wordt gehouden en wordt geprikkeld om steeds aan de eisen van de norm te voldoen. De certificatie-instelling controleert steekproefsgewijs of de organisatie in staat is om de vergunningen na te komen en de eigen doelstellingen realiseert. Certificatie-instellingen staan onder toezicht van de Raad voor Accreditatie. Bij een certificatie-instelling kan een klacht worden ingediend wanneer een gecertificeerde organisatie toch niet aan de eisen voldoet.



Wat zegt een ISO 14001-certificaat over de duurzaamheid van een leverancier?

Een ISO 14001-certificaat betekent dat een leverancier het milieu (en daarmee een belangrijk onderdeel van duurzaamheid) serieus neemt. Zo serieus dat het zich kwetsbaar durft op te stellen door een objectieve buitenstaander het systeem en de resultaten te laten beoordelen.

De aanwezigheid van een milieumanagementsysteem leidt tot:

- Producten/diensten die voldoen aan de van toepassing zijnde milieueisen.
- Productieprocessen die zo zijn georganiseerd dat op de verschillende vestigingen steeds aan alle (locale) milieuwet- en regelgeving wordt voldaan.
- Het nakomen van specifieke milieueisen van een koper ten aanzien van de producten of het productieproces.
- De milieuprestaties (van producten en processen) op eigen initiatief worden verbeterd.

Ongeveer 83% van in Nederland gevestigde industriële bedrijven die over 2007 een duurzaamheidsverslag hebben uitgebracht - en dus zelf streven naar een duurzame bedrijfsvoering - hebben een ISO 14001-certificaat voor de gehele organisatie of delen ervan.

TIP

>>>

Vraag naar de milieubeleidsverklaring die een ISO 14001 gecertificeerde organisatie heeft. Hieruit blijkt wat de ambities van de leverancier zijn (b.v. ten aanzien van de producten en diensten).

Wat zegt ISO 14001 over een product of dienst?

Een ISO 14001-certificaat betekent dat een organisatie systematisch werkt aan de vermindering van de milieubelasting. Dit heeft zijn weerslag op de geleverde producten en diensten. De gecertificeerde organisatie zal zoeken naar mogelijkheden om de milieubelasting van de producten zelf (b.v. energieverbruik of materiaalgebruik) als ook van het productieproces te verminderen. Een ISO 14001 certificaat geeft geen waardeoordeel over de milieuprestaties of milieubelasting van een product of dienst, omdat het een systeemcertificaat en geen productcertificaat is.

Ook wanneer er een ISO 14001-certificaat is blijft het belangrijk om als afnemer eisen te stellen aan de milieuaspecten van een product of het productieproces:

- Een leverancier kan niet alle producten en productieprocessen tegelijk verbeteren en moet keuzes maken. Door het stellen van vragen of het opnemen van eisen in contracten wordt het beleid van een leverancier direct beïnvloed. Op basis van ISO 14001 dienen de wensen en eisen van afnemers een belangrijke rol te spelen.
- Wet- en regelgeving op milieugebied kan van land tot land sterk verschillen. Processen of grondstoffen die bijvoorbeeld in de EU niet zijn toegestaan kunnen legaal zijn in andere regio's. Het met behulp van ISO 14001 voldoen aan wet- en regelgeving wil dus niet zeggen dat ook dezelfde milieuprestaties worden geleverd. Door eisen te stellen aan product of productieproces wordt voorkomen dat alsnog producten worden aangekocht die vanuit milieuoogpunt niet optimaal zijn.

Agentschap NL heeft voor een groot aantal verschillende producten en diensten criteria voor duurzaam inkopen opgesteld die kunnen worden gebruikt bij de benadering van potentiële leveranciers. De criteria zijn primair opgesteld voor overheidsinkopen. Meer informatie hierover vindt u op de website www.agentschapnl.nl/duurzaaminkopen.

Waarom ISO 14001 betrekken bij de keuze van een leverancier?

De aanwezigheid van een ISO 14001-certificaat bij een leverancier heeft voor de inkoopende partij een aantal voordelen:

- Grotere zekerheid dat een leverancier een eigen milieubeleid heeft en uitvoert en daarom betere milieuprestaties levert.
- Invloed wordt uitgeoefend op de milieubelasting in de verdere keten.
- Het is niet nodig om zelf controles bij een leverancier uit te voeren.
- Minder risico dat een product wordt gekocht bij een leverancier waarvan mogelijk later blijkt dat deze niet aan de wet voldoet.
- Objectief criterium bij de vergelijking van leveranciers.
- Bij eventuele klachten kan ook de certificatie-instelling worden ingeschakeld.



Is een ISO 14001-certificaat een voorwaarde of een wens?

Het is altijd zinvol om tijdens een inkoopprocedure te vragen naar:

- Het wel of niet aanwezig zijn van een milieumanagementsysteem.
- De norm waaraan het milieumanagementsysteem voldoet (ISO 14001 is het meest voorkomend, ook zijn er systemen van brancheorganisaties voor, b.v. Responsible Care in de chemische industrie).
- Het wel of niet gecertificeerd zijn van het milieumanagementsysteem.
- De scope waarvoor de organisatie is gecertificeerd (zie ook aandachtspunten beoordelen ISO 14001 certificaat).

Vervolgens is het de vraag hoe zwaar de aanwezigheid van een milieumanagementsysteem en certificaat meetelt in de aankoopbeslissing. Het ene uiterste is dat het een 'wens' is die in bepaalde mate meetelt in de eindbeslissing, het andere dat het een voorwaarde is. In het laatste geval is de aanwezigheid een 'knock-out' criterium.

Alleen het vragen naar de aanwezigheid kan al zin hebben, omdat alleen de vraag al stimulant is tot het denken over de invoering.

De betekenis van een ISO 14001-certificaat in het aankoopproces zal afhangen van onder meer:

- De zwaarte van de milieuaspecten die zijn verbonden aan het product zelf en/of de productieprocessen.
- De omvang van de aankopen.
- De invloed die op de leverancier kan worden uitgeoefend.
- Het aantal potentiële leveranciers dat beschikt over een ISO 14001-certificaat.

Wat zijn de aandachtspunten voor inkopers van overheidsorganisaties?

Voor inkopers bij de overheid is het inkoopproces, en daarmee het gebruik van ISO 14001, gebonden aan een wettelijk kader (Besluit Aanbesteding Overheidsopdrachten) dat is gebaseerd op Europese regelgeving welke geldig is boven de hieronder genoemde drempelbedragen¹.

	Leveringen & Diensten	Werken
Centrale overheid	€ 137.000	€ 5.278.000
Lagere overheden en publiekrechtelijke instellingen	€ 211.000	

De volgende punten zijn belangrijk om te weten:

- Overheidsinkopers moeten boven de Europese drempelbedragen handelen naar de drie beginselen van de Europese aanbestedingsrichtlijnen, deze zijn transparantie, objectiviteit en non-discriminatie. Vooraf moet daarom duidelijk zijn wat 'voorwaarden' zijn en wat 'wensen' zijn en op welke wijze de 'wensen' bij de vergelijking van aanbiedingen worden gewogen.
- Bij overheidsinkopen wordt de selectie van de potentiële leverancier en de selectie van de aanbiedingen (product of dienst) gescheiden. Voor beide selecties worden 'voorwaarden' en 'wensen' opgesteld.
- De aanwezigheid van een ISO 14001-certificaat kan over het algemeen alleen onderdeel zijn bij de beoordeling van de leverancier en niet bij de beoordeling van het aangeboden product of dienst. Het kan wel bij producten of diensten waarbij het ontbreken van een milieumanagementsysteem tot gevolg kan hebben dat de overheid later risico's loopt. Dit zou bijvoorbeeld het geval kunnen zijn bij de aanleg van wegen. Door slecht milieumanagement zou bijvoorbeeld bodemvervuiling kunnen ontstaan met risico's voor de overheid als gevolg.
- Wanneer een ISO 14001-certificaat als voorwaarde wordt opgenomen dienen er ook meerdere potentiële aanbieders te zijn die een certificaat hebben om zodoende voldoende concurrentiestelling over te houden.

¹ Drempelbedragen zijn afkomstig uit Europese aanbestedingsrichtlijn

In het volgende schema zijn de mogelijkheden kort samengevat.

	Omvang opdracht BENEDEN Europese aanbestedingsdrempel	Omvang opdracht BOVEN Europese aanbestedingsdrempel
Eisen aan leverancier	<ul style="list-style-type: none">– ISO 14001 als ‘wens’ is mogelijk, inkoper kan zelf weging bepalen– ISO 14001 als ‘voorwaarde’ mogelijk wanneer er voldoende potentiële aanbieders zijn met certificaat	ISO 14001 als ‘wens’ is mogelijk, inkoper kan zelf weging bepalen
Eisen aan product of dienst	ISO 14001 als ‘wens’ of ‘voorwaarde’ mogelijk wanneer het ontbreken van MMS risico's voor de overheid tot gevolg heeft (b.v. bodemvervuiling bij aanleg infrastructuur)	ISO 14001 als ‘wens’ of ‘voorwaarde’ mogelijk wanneer het ontbreken van MMS risico's voor de overheid tot gevolg heeft (b.v. bodemvervuiling bij aanleg infrastructuur)

Conclusie is dat vragen over de aanwezigheid van een ISO 14001-certificaat het best als wens bij de beoordeling van de geschiktheid van een leverancier kan worden opgenomen. Het ministerie van VROM vraagt bijvoorbeeld bij de aankoop van adviesdiensten het volgende:

Eis ten aanzien van milieu bij aanbesteding van onderzoeksdiensten door ministerie van VROM (aanbesteding november 2006)

Beschrijf in maximaal 1000 woorden, in hoeverre binnen uw onderneming aandacht wordt besteed aan milieuzorg. Hierbij valt onder andere te denken aan een ISO 14001-of vergelijkbare certificering, het gebruik van minder milieubelastende kantooormaterialen, energiebesparingsmaatregelen, de aanwezigheid van milieujaarplannen en milieurapportages, het bevorderen van het gebruik van het openbaar vervoer, en dergelijke.

Waardering: De waardering voor dit onderdeel wordt bepaald door de door u in dit verband beschreven concrete maatregelen, certificaten en borgingsmethodieken.

Agentschap NL stelt in opdracht van VROM voor een groot aantal producten en diensten die door overheidsorganisaties worden gebruikt duurzaamheidscriteria op die kunnen worden gebruikt bij het inkoopproces (zie www.agentschapnl.nl/duurzaaminkopen). Deze criteria bevatten minimumcriteria waaraan moet worden voldaan wil er sprake zijn van een duurzame inkoop. Een organisatie kan deze minimumcriteria zelf aanvullen, het bovenstaande voorbeeld is daarvoor een illustratie.

Wat zijn aandachtspunten bij het beoordelen van een ISO 14001-certificaat

Gecertificeerde leveranciers of producenten krijgen een certificaat met de volgende informatie:

- **Onderwerp en norm:** Dit zijn de eisen waaraan de organisatie moet voldoen. Wanneer het logo van SCCM is opgenomen wil dat zeggen dat de certificatie-instelling zich houdt aan de interpretaties van SCCM voor o.a. de ISO 14001-norm. De interpretaties van SCCM zijn vastgelegd in het certificatiesysteem dat van de website te downloaden is.
- **Naam gecertificeerde:** Organisatie die het certificaat heeft behaald. Aandachtspunt: is het juiste deel van de organisatie van leverancier/producent gecertificeerd? Het kan bijvoorbeeld zijn dat een bedrijfsonderdeel is gecertificeerd (b.v. de facilitaire dienst van een organisatie) of een bepaalde locatie.
- **Scope/toepassingsgebied:** Activiteiten, organisatieonderdelen en locatie waarop het certificaat betrekking heeft. Aandachtspunt: gaat het om alle activiteiten waar milieuaspecten aan de orde zijn. Het kan bijvoorbeeld zijn dat het alleen om de activiteiten 'service' gaan en niet om de 'productie'.
- **Naam certificatie-instelling:** deze organisatie heeft het certificaat verstrekt. Aandachtspunt is of deze instelling ook is geaccrediteerd. Een overzicht van certificatie-instellingen is te vinden op de site van SCCM.
- **Accreditatie-instelling:** de organisatie die toezicht houdt op de certificatie-instelling. Het logo van de accreditatie-instelling staat op het certificaat. De meeste CI's die werken in Nederland zijn geaccrediteerd door de Raad voor Accreditatie (RvA). Alle op dit moment in Nederland door de RvA voor ISO 14001 geaccrediteerde certificatie-instellingen zijn aangesloten bij SCCM. De afgegeven certificaten zijn te vinden op de site van SCCM. Het is belangrijk te weten welke accreditatie-instelling toezicht houdt. Europese accreditatie-instellingen beoordelen elkaar en dit zegt iets over de kwaliteit.
- **Data:** datum van verstrekken certificaat en de geldigheidsduur. Aandachtspunt: geldigheid van het certificaat.



Informatie over de ISO 14001-norm en certificatie is te vinden op www.sccm.nl.
Op de website zijn de meeste in Nederland afgegeven ISO 14001-certificaten te vinden.

13 april 2010

Voor meer informatie:

SCCM

Postbus 13507, 2501 EM Den Haag

Tel. 070 – 362 39 81

E-mail: info@sccm.nl Internet: www.sccm.nl

Disclaimer:

De inhoud van deze brochure is met uiterste zorg samengesteld, desondanks kunnen fouten en onvolledigheden niet geheel worden uitgesloten. SCCM aanvaardt derhalve geen enkele aansprakelijkheid, ook niet voor directe of indirecte schade ontstaan door of verband houdend met het gebruik van de inhoud van deze uitgave.

Ontwerp: insandouts communication design print

Drukwerk: Koninklijke Broese & Peereboom (ISO 14001 gecertificeerd)

Papier: Heaven 42 voorzien van het FSC-keurmerk